

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

R. O.

Cím:

Egy freskó mesterével
beszélgetünk

Forrás:

Művészeti Újság

Bp.

(Hely)

1943. XI. 22.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

Duray Tivadar

Idő

"1943"

Személy

Helysz

Egy új freskó mesterével beszélgetünk

Fiatalabb művészeinkre csak egy-egy a nyilvánosság elé kerülő műve, vagy komolyabb hivatalos elismerés irányítja a közönség figyelmét. Kevesen vannak, akik a kiállítások anyagából fokozódó izgalommal válogatnák ki maguk számára azt, amit tehetőségüknek, maradvónak ítélnék. A ma művészetéről beszélve, sokan még mindig az 50 vagy 60 évesek befejezett életművére gondolnak. A negyvenen aluli festők és szobrászok majdnem csecsemőknek számítanak. Még fejlődniük kell, még nem forrottak ki eléggé, mondaná az óvatosabb műbarát.

De kérdés marad: vajon valóban fényt és helyes fényt derít-e egy-egy nagyobb mű a művész tehetségére? Nem kellene-e mélyebbről, az első műtermi munkáktól kezdeni a vizsgálódást? Az ilyen vizsgálódást azután több biztosságot szerez a szemlélőnek és több önbizalmat önt a művészebe. Ilyen mű volt, ilyen — bár rövidre szabott — vizsgálatot szeretne végezni e cikk.

A közelmúltban készült el Duray Tibor első falfestménye a Tenyés- és haszonállatvásár telepén; ez kölcsönözhet először időszerűséget e cikknek. S a közeljövőben készül kisebb gyűjteményes

kiállításra, — legutóbbi erdélyi műveiből — ez avatja másodszor időszerűvé. Első freskójánál részletesebben beszélnek majd róla, több oldalról „leplezik le” kisméretű táblaképei. A látogató majd különös tehetséggel ismerkedik meg, a „leplezésbe” pedig bevonjuk magát a művészt is. Kérésünkre gyantulanul számol be eddigi életéről, törekvéseiről.

Elmondja, hogy komolyan festeni huszonhárom éves korában kezdett. A gyermekkor, kísérleteiről, kedvteléseiről nem beszél. Már husz éves korában szorgalmasan látogatta Aba-Novák esti kroszjait, de komolyabban csak három év múlva szegődik mellé. Majd — pár vázlatos vonással rajzolva — így alakult tovább élete: 1936 tavaszáig dolgozik Aba-Novák iskolájában, azután Szolnokra megy és itt tölti a nyarat. Még a szolnoki kirándulás előtt díjat nyert a Szinyei tavaszi szalonban. A következő évben újabb elismerésben részesül: állami ösztöndíjjal egy évet tölt Itáliában. Rómában találkozik először a freskóval. Két év múlva az Ernst-Muzeumban gyűjteményes kiállításán mutatja be művészetét, igazolja a tehetségébe vetett bizalmat és ad számot eddigi tanulmányairól. A freskót még nem szerette, egy-két évre volt szüksége, amíg tökéletes barátságot köt az újdívatu műfajjal. S hogy a bizalom nem volt hiábavaló, ezt az 1940-es újabb tavaszi Szinyei tárlat bizonyította be.

Első művésziskoláit Aba-Nováknál járta. Művészetét becsülte, de elveinek

ellenlába volt. Jól ismerte a magyar freskó nagymesterének tehetségét, de saját egyénisége, művészi hite mindig erősebbnek bizonyult tisztelet-érzésénél. Ez időben zöldesszürkés tónusban figurális olajképeket főleg szegényembereket festett, Aba-Novák meg a szerény színskálával dolgozó fiatal művészeket azt tanította, hogy használjon ki minden lehetőséget, vonulassa föl palettáján az összes színeket. Segített mesterének freskóinál is, de a falképfestéshez még nem érzett igaz kedvet. Amilyen kevés igaz, belső köze volt Aba-Novák művészetéhez, még kevesebb kapcsolat fűzte a szolnokiakhoz.

— Első tanulmányaim után Szolnokon töltöttem egy nyarat, de a szolnoki művészekkel semmi kapcsolatom nem volt. Nem is laktam a művésztelepen. A művészekkel való barátság nál sokkal nagyobb élményt, sokkal több izgalmat jelentett számomra a természettel. Ekkor találkoztam először a természettel, ekkor ismerkedtem meg előttem eddig rejtett arcával. Szigorú naturalizmussal dolgoztam. Küzködtem az anyaggal, vagy ahogy hétköznapien szokták mondani: kerestem a magam igazságát. Egyedül festettem, nem engedtem közelembe sem embereket, sem az emlékeket. Teljes önnállóságra vágytam.

Rómában közelebbi ismeretséget kötött a freskóval. Itthon még azt hitte: a freskó és a táblakép két különálló világ, Rómában jött rá, — mint mások is —

hogya a tábla és falkep között csak azok számára van különbség, akik kétféleképpen gondolkoznak. Itália indította el a falfestés útjára, de az olasz tanulóév után még két évnél kellett eltelnie, hogy végleg megingathatatlan hitű, szilárd barátja legyen a freskónak. A legelőkelőbb, legmagasabb művészi rangot jelentő fiatalokkal töltötte római évét. Bartha Lászlóval, az azóta hősi halált halt Szabados Jenővel, Kerényi Jenővel és Varga Ferencsel. Szabados Jenő volt a legjobb barátja. Közös érdeklődés és a kettőjüket elválasztó különbség ellenére is művészi rokonszenv kapcsolta őket össze. Sokat dolgozott. Végigjárta egész Itáliát, Firenzét, Velencét, Páduát, Orvietot, Perugiát, Assizit, Bolognát, Nápolyt.

— Amit magammal hoztam Olaszországból — vallja tovább a fiatal mester — inkább az olasz életből, utcákból, tájról, városokból szedtem össze. A múzeumok kincseit megcsodáltam, de azok a mindennapok színes világánál távolabb álltak tőlem. Gazdag élményekkel jöttem. Majd a gondtalan állami ösztöndíjas év után itthon ismét műteremgondok és ismeretlenség fogadott. Előbb Aba-Nováknak segitettem a városmajori templom freskóin, azután a nyári hónapokra megint Szolnokra költöztem. A magyar városka környékén itáliai emlékeim foglalkoztattak. Távolságban a tengertől egy halászképet festettem; itt érett gyümölcsöse caprii öt pihenőnapom.

Művészetének első korszaka 1939-es Ernszt-beli kiállításával zárult. Eddig önmagáért valóan kizárólag a festészet, táblakép érdekelte, ezután fordul fokozatosan a freskó felé, majd később hosszabb kirándulásokat tesz a szobrászat területére. Első lépései nagyvonalú, zárt szerkezetű tussrajzai voltak. De keményebbé, hatásosabbá nevelte a tapasztalt festőt a fiatal szobrász is, így válik lépésről-lépésre hivatott freskómesterré a művész.

Első falképe a freskók birodalmában kisméretűnek számít. Egyetlen alak a szereplője. A háziasszonyt gazdag baromfiudvar veszi körül, csirkék, tyukok, kakasok színes csoportja. A téma végletesen egyszerű, — olyan, amilyen a festő egyéniségéhez illik. De a témát kivételesen dekoratív érzékkel jeleníti meg, a csoportot higgadt, rendszerető elv szerint csoportosítja. Olyan fölkészültséggel vállalkozik a nagy föladatra, amilyenell a régi, kipróbált mesterek vállalkoztak.

A jövőre vonatkozólag még ezt mondja:

— Azt hiszem a jövőben félig megmaradok szobrásznak is. A mintázás, faragás egészen más örömeket jelent számomra, mint a festészet. Szobrászat és freskófestés. Az első önálló falkép ébreszt igaz kedvet a továbbiakhoz, ahol több tapasztalattal és sokkal kevesebb megkötöttséggel dolgozhatok. Ahol lényegtelen külsőségek nem kötik meg képzeletem.

Azután beszámol legutóbbi tanulmányútjáról. Az Erdélyben töltött gazdag nyár anyagával készülődik most kisebb gyűjteményes kiállításra. Képei a népelet minden mozzanatáról a leghivebben vallanak. Témabeli gazdagságukkal hangulati változóságuk veszik föl a nemes versenyt. Údék és tetszetősek a szó legnemesebb értelmében. Páréves mult áll az idej akvarellek és tussrajzok mögött. Először még 1939-ben az elszakított Erdélyben járt s az akkori nyár termékenységéhez csak az idej hasonlítható. Talán nagyobb mohósággal járja az új tájat, mint ismerkedett egykor a természettel Szolnokon. Másodszer 1942-ben jutott ismét Erdélybe, az idej harmadszor. Azt hozza a fiatal mester kiállítására, amiből az igaz művészet kerekedik: tehetségét és hitét.

R. D.